

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online) tijdschriften van Boom uitgevers zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this article may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher. No part of this publication may be reproduced in the context of text and data mining for any other purpose which is not expressly permitted by law without permission of the publisher.

Mijn Signorelli-moment

MARK KINET

Ik was gedurende vijf jaar drie keer per week in psychoanalyse en een decennium later gedurende vijf jaar twee keer per week. Maar pas nog eens twintig jaar later mocht ik voor het eerst een hoogsteigen Signorelli-moment beleven. Freud ontdekte de werkzaamheid van de menselijke geest uitgerekend door de studie van haar afvalproducten, zoals de droom, de lapsus of de grap. Deze persoonlijke antecedenten om aan te geven dat dergelijke opportuniteiten redelijk zeldzaam kunnen zijn.

Freud besprak in het eerste hoofdstuk van zijn *Psychopathologie van het dagelijks leven* waarom hij de eigennaam van deze beroemde schilder van een Orvieto-fresco vergat (Freud 1901). Hij zat — zo bleek — stevig onder de namen Boticelli en Boltraffio verborgen. Aan deze namen waren stuk voor stuk nare herinneringen en gevoelens verbonden, zodat afweermechanismen aan het werk gingen die Freud diende bloot te leggen.

Aan het woord is de vroege Freud, die het onbewuste vooral opvatte als een tekst en op wie Jacques Lacan met zijn *retour à Freud* volop voortbouwde (Lacan 1955). Vandaag is de verwarring tussen het onbewuste uit het vroege, topografische model en het Es uit het latere, structurele model gelukkig groten-deels opgehelderd (Kinet 2023a). Volgens Mark Solms (2021) is het eerste kort en bondig een geheugensysteem. Lacan (1986, p. 64,

75) situeert het niet ergens diep vanbinnen maar *entre cuir et chair* (tussen vel en vlees). Het Es is voor Solms (2013) anderzijds veeleer een drift- of instinctief systeem dat (*The conscious id*) wel degelijk tot het bewustzijn doordringt. Het zijn de erbij horende betekenaren die zijn verdrongen en onder mechanismen (die ook de droomarbeid hanteert) liggen verscholen.

Van een droom waaruit ik onlangs midden in de nacht ontwaakte herinner ik mij het volgende. Ik was op een weg en hoorde achter mij luide motoren die mij achtervolgden. Dan lag ik op een operatietafel (ik had blijkbaar een ongeval gehad) en werd verzorgd door een aantrekkelijke vrouwelijke spoedarts. Het ging er van beide kanten flirterig aan toe. Ze gaf me haar visitekaartje, wat ik (ook al in mijn droom) een eigenaardige demarche vond. Het kaartje was gescheurd, maar met de nodige moeite kon ik het lezen: *Ade/line Van Balkom*. Er was ook een telefoonnummer, maar ik slaagde er niet in het te noteren.

Bij het wakker worden dacht ik meteen aan de volgende zaken. De luide motoren deden mij aan 'zwaantjes' denken: een brigade van de Belgische gendarmerie die (althans in mijn kindertijd) met Harley-Davidson-motorfietsen patrouilleerde. Dan dacht ik aan een kop-staartaanrijding die mijn vader had toen ik ongeveer 10 jaar oud was. De voorgaande chauffeur stapte daarbij gezwind uit zijn voertuig en stelde zich (nochtans niet geüniformeerd) als volgt voor: Rudi Peeters, rijkswachter. Waarop mijn vader ad rem antwoordde: Jan Kinet, beroepsmilitair. Hij was adjudant bij de luchtmacht en ik heb deze

replek altijd een mooie fallische prestatie gevonden. Ook heb ik met hem tot mijn puberteit (nadien en verbaal gaf hij forfait) veel plezier beleefd aan allerlei motorische activiteiten, terwijl mijn — in mijn ogen — saaaie moeder haar vrije tijd met de lectuur van vrouwenmagazines doorbracht.

Ik kan mij voorstellen dat heel wat mannen na zo'n droom in de buitenwereld op zoek zouden gaan naar Adeline Van Balkom. Als die naam klaar en duidelijk in een droom opduikt, kan dat toch geen toeval zijn? Ongetwijfeld betreft het een droom van een vrouw en heeft de droom simpelweg een profetisch karakter! Als je daar niet achteraan gaat, achter welke dame dan wel?

Een definitie van normaliteit is: mensen die denken dat hun dromen niets betekenen. Dat is bij mij natuurlijk niet meer het geval. Getroffen door de specificiteit van dit detail liet ik mijn gedachten dan ook verder gaan. Er zat zeker *adel* in Adeline. In een vorig leven had ik ongetwijfeld de neiging sommige vrouwen te idealiseren en ze op een aristocratisch voetstuk te plaatsen. Dergelijke dames waren voor mij niet alleen *madame* maar ook *grande dame*. De enige 'Adeline' die ik kende was Adeline Van Waning. Ik weerhield het fonetische: waan. Bij Van Balkom had ik andere associaties. Ten eerste dacht ik aan het akoestisch verwante 'balkon'. De troubadour staat aan het balkon van zijn dame en in het Zuid-Nederlands wordt de boezem ook weleens het (min of meer groot) balkon genoemd. Andere (fonetische) associatie was: bal, kom! Dat verwees, me dunkt, dan weer naar een welwillende zoal niet tot paren bereide attitude en mag misschien wel het tegenovergestelde van 'castrend' heten.

Ik werd niet geboren uit de schede, maar met een keizersnede. Hoewel mijn ouders

allebei veel kinderen wensten, bleef het bij één. Ik was dan ook een ongewenst *enig* kind. Mijn moeder was bankbediende, maar ze bleef de eerste jaren thuis om voor haar telg te zorgen. Ik was lange tijd ook enig kleinkind en lieveling van haar moeder en van haar twee jongere zussen. Ik werd dan ook rijkelijk voorzien van alle goeds en lekkers uit het Rijk der Vrouw. Toen op mijn zesde een kozijntje werd geboren kon ik hem (toenmalig perspectief) de aanstellerige nek wel omwringen!

Mijn moeders balkon mocht (letterlijk en figuurlijk) gezien worden. In de teksten van Freud markeerde ik ooit een passage waar hij Molière citeert: 'Couvrez ce sein, que je ne saurais voir. Par de pareils objets les âmes sont blessées. Et cela fait venir de coupables pensées.' Ik vertaal: 'Bedek die borst, die ik niet zou mogen zien. Door zulke objecten worden zielen gekwetst. En dat doet schuldige gedachten verschijnen.'

In mijn droom voelde ik me een beetje schuldig omdat ik Adelines visitekaartje te zien kreeg. Ik zag immers iets wat niet voor mijn ogen bestemd was. Ik lag op de operatietafel en was overgeleverd aan vrouwelijk kunnen. Maar ik had vooral een boodschap aan zorg en behandeling en niet aan erotische liflafjes. Het is natuurlijk niet omdat de bevallige spoedarts haar visitekaartje toont, dat ik hiermee ook op pad moet gaan. De arm van de wet is gelukkig ergens in de buurt. Psychoanalyse wordt nota bene weleens afgekort met: PA!

Mijn vorig leven is inderdaad in mijn huidige veranderd sinds ik met vaderfiguren werd geconfronteerd die er niet alleen voor mij waren maar die ook op tijd en stond iets te zeggen hadden. Het maakt dat ik inmiddels Freuds Signorelli, Lacans (sporadisch dermate merkbare) spel van de betekenaren

en Jean Laplanche's oorspronkelijke verleiding vanbinnen en vanbuiten heb leren kennen (Kinet 2023b).

Volgens de voormalige seminarist (en later dissident) van Lacan is de oerverleiding een antropologische universele. Ze zou haar tegelijk enigmatische en traumatische stempel drukken op onze seksualiteit. In zijn vroege *Neurotica* zag Freud de volwassenen als pervers; later zou hij de perverse dispositie bij het kind situeren. Maar iedereen weet dat *it takes two to tango*.

Literatuur

- FREUD, S. (1901). Psychopathologie van het dagelijks leven. In *Werken 3* (pp. 64-310). Amsterdam: Boom, 2006.
- KINET, M. (2023a). *The spirit of the drive in neuropsychanalysis*. London/New York: Routledge.
- KINET, M. (2023b). Psychoanalytische seksualiteit — Tien nawoorden. In W. Heuves & N. Silvester (red.), *Seks in de praktijk* (pp. 125-142). Antwerpen: Gompel&Svacina.
- LACAN, J. (1955). La chose freudienne ou sens du retour à Freud en psychanalyse. In *Écrits* (pp. 401-436). Paris: Éditions du Seuil.
- LACAN, J. (1986). *Le Séminaire livre VII, 1959-1960 — L'éthique de la psychanalyse* (texte établi par J.-A. Miller. Paris: Éditions du Seuil.
- SOLMS, M. (2013). The Conscious Id. *Neuropsychanalysis*, 15(1), 5-19.
- SOLMS, M. (2021). *De verborgen bron — Reis naar de oorsprong van het bewustzijn*. Amsterdam: De Bezige Bij.